Nr 9

Konstitutionsutskottets betänkande med anledning av dels propositionen 1975:1, såvitt gäller anslag under finansdepartementets verksamhetsområde för budgetåret 1975/76 till presstödjande ändamål, dels motioner

Budgetpropositionen

I propositionen 1975:1, såvitt nu är i fråga, (bilaga 9, s. 128–130 och 148–149) föreslår regeringen att riksdagen för budgetåret 1975/76 anvisar, till *Produktionsbidrag för dagstidningar* ett förslagsanslag av 97 000 000 kr., till *Samdistributionsrabatt för dagstidningar* ett förslagsanslag av 25 000 000 kr. samt till *Pressens lånefond* ett investeringsanslag av 1 000 kr. Till pressens lånefond har anvisats anslag med 25 milj. kr. per år under budgetåren 1969/70–1973/74, dvs. totalt 125 milj. kr. Sammanlagt har lån på 85,6 milj. kr. beviljats från anslaget. Departementschefen föreslår att lån ur pressens lånefond får beviljas även under budgetåret 1975/76 inom ramen för befintliga medel under anslaget.

I propositionen föreslår regeringen riksdagen att godkänna en ändring i grunderna för produktionsbidrag för dagstidningar innebärande att bidraget per ton pappersförbrukning (minskad med den andel som går åt för annonsutrymme) höjs från 7 500 kr. till 7 900 kr. Departementschefen anför att tidningspapperets ytvikt under 1974 sänks från 52 till 49 gram/m². Detta innebär att tidningarnas pappersförbrukning i ton räknat vid oförändrad textvolym och upplaga minskar med ca 5 %. Pappersförbrukningen minskad med den del som går åt för annonser kan ses som ett mått på det redaktionella utrymmet i en tidning. Departementschefen anför att det med hänsyn härtill och då sänkningen av pappersvikten inte åtföljs av kostnadsminskningar för tidningsföretagen är rimligt att den sänkta ytvikten inte skall leda till minskade bidrag. Den föreslagna höjningen får som resultat att bidragen bibehålls på oförändrad nivå.

Motionerna

I detta betänkande behandlas motionerna 1975:309 av herr Johansson i Malmö m. fl. (s), 1975:413 av herrar Ahlmark och Molin (båda fp), 1975:996 av herr Jonnergård m. fl. (c) samt 1975:1000 av herr Larsson i Staffanstorp (c). Motionerna tar upp olika frågor med anknytning till det statliga presstödet. Flertalet frågor var aktuella även under 1974 års riksdag (KU 1974:23). Motionsyrkandena presenteras nedan under respektive rubrik.

Gällande regler

Produktionsbidrag för dagstidningar

Vid 1971 års riksdag beslöts ett statligt ekonomiskt stöd till dagspressen i form av produktionsbidrag för dagstidningar (prop. 1971:27, KU 1971:32, rskr 1971:180). Genom beslut vid 1972 års riksdag höjdes bidragsbeloppen och företogs vissa ändringar i grunderna för produktionsbidragen (prop. 1972:59, KU 1972:29, rskr 1972:203). En ytterligare förändring av bidragsbeloppen vidtogs genom beslut vid 1974 års riksdag (prop. 1974:74, KU 1974:23, rskr 1974:178). Bestämmelser har meddelats i kungörelsen (1971:429, ändrad senast 1974:505) om statligt stöd till dagstidningar. Produktionsbidrag utgår i princip endast för andratidningar. Med andratidning avses sådan dagstidning som på sin utgivningsort har mindre upplaga än annan tidning. Bestämmelserna möjliggör emellertid även för annan tidning än andratidning att få bidrag om det med hänsyn till förhållandena inom tidningens hela spridningsområde är uppenbart att den har samma svårigheter som en andratidning. Som förutsättningar för att produktionsbidrag skall utgå gäller vidare bl. a. att tidningens totalupplaga i huvudsak är abonnerad, att den abonnerade upplagan uppgår till minst 2 000 exemplar och att annonsdelen är mindre än 50 %.

För dagstidning som utkommer 2–7 dagar i veckan beräknas bidragen på grundval av pappersförbrukningen minskad med den del som går åt för annonsutrymme. Bidraget utgår per år med 7 500 kr. per ton, dock högst 13,5 milj. kr. för storstadstidning och 3 750 000 kr. för annan tidning.

För dagstidning som utkommer en gång i veckan utgår bidraget med ett fast belopp, nämligen 300 000 kr. Detta belopp utgör också minimibidrag för dagstidningar som utkommer 2–5 dagar i veckan. För dagstidning som utkommer minst sex dagar i veckan är minimibidraget 600 000 kr.

Bidragen beräknas för kalenderår och utgick för år 1973 med sammanlagt 67 milj. kr. fördelat på 61 tidningar. För år 1974 hade t. o. m. december månad beviljats bidrag för 60 tidningar till ett sammanlagt belopp av drygt 96 milj. kr.

Samdistributionsrabatt för dagstidningar

Enligt kungörelsen (1969:581, ändrad 1972:418) om samdistributionsrabatt för dagstidningar erhåller tidningarna rabatt för varje abonnerat exemplar som distribueras av postverket i särskild tidningsutdelningstur eller av distributionsföretag under förutsättning att minst två tidningsföretag deltar i samdistributionen. En förutsättning för att tidningsföretagen skall erhålla rabatt är att de avstår från egen distribution på alla de orter där det förekommer rabatterad samdistribution i vilken den egna tidningen kan medfölja.

Pressens lånefond

Lån från pressens lånefond kan beviljas tidningsföretag såväl för investering som för annan åtgärd som bedöms vara nödvändig för att stärka företagets konkurrensförmåga på längre sikt. Projekt som syftar till kostnadsbesparingar genom samverkan skall ges företräde. Lånen, som inte utan särskilda skäl får lämnas på mer än 20 år, är räntefria under tre år och amorteringsfria under fem år.

Totalt har lån beviljats till 46 tidningsföretag med som redan nämnts sammanlagt 85,6 milj. kr.

Ursprungligen avsågs att lån skulle kunna beviljas under en femårig försöksperiod budgetåren 1969/70–1973/74. Efter ett förslag från 1972 års pressutredning föreslog Kungl. Maj:t i propositionen 1974:1 att lån ur fonden skulle få beviljas även under budgetåret 1974/75 inom ramen för befintliga medel under anslaget. Konstitutionsutskottet tillstyrkte propositionen i denna del (KU 1974:23) och riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag.

1972 års pressutredning

1972 års pressutredning (Fi 1972:07) tillkallades efter regeringens bemyndigande den 30 juni 1972 med uppgift att utreda pressens förhållanden. I direktiven uttalar departementschefen:

Utredningen bör göra en allmän bedömning av utvecklingen inom olika massmedier, varvid tekniska, ekonomiska, marknadsmässiga och organisatoriska faktorer bör vägas in i bilden. Även framväxten av nya mediatekniker, såsom kabel-TV, bör beaktas. Huvuduppgiften bör vara samarbets- och rationaliseringsfrågor inom tidningsbranschen samt formerna för statens stöd till pressen. Utredningens förslag bör i första hand avse dagspressen. I anslutning till sin bedömning av utvecklingen på massmediaområdet bör utredningen även ta upp förhållandena för pressorgan, som ges ut av ideella och fackliga organisationer, samt fackpress och populärpress. Beskattningsfrågor bör dock inte ingå i utredningsuppdraget. En allmän förutsättning för utredningens arbete bör vara att nuvarande tryckfrihetspolitik i huvudsak består. Utredningen bör hålla sig underrättad om arbetet inom utredningen (Ju 1970:59) om enhetlig reglering i grundlag av yttrandefriheten i massmedier m. m.

Beträffande produktionsstödet framhålls att nuvarande regler tillkom mot bakgrund av "det förhållandet att koncentrationsprocessen inom dagspressen är en följd av marknadskrafternas spel, där förstatidningarnas övertag på annonsmarknaden är helt utslagsgivande. Stödet gavs därför formen av ett selektivt stöd till de tidningar som behöver det för att fortleva, dvs. andratidningarna. Denna princip bör gälla även i fortsättningen för det direkta produktionsstöd som jag utgår från kommer att behövas, i varje fall under den tid som nu kan överblickas."

Utredningen har genomfört ett omfattande utredningsarbete. I en första delrapport "Svensk press. Presstödet och tidningskonkurrensen" (SOU

1974:102) har utredningen redovisat vilka effekter presstödet hittills haft för dagspressen. Utredningen kommer under våren 1975 att publicera ytterligare två rapporter med olika specialundersökningar. Det gäller dels en rapport "Tidningar i samverkan" i vilken redovisas olika möjligheter till samverkan mellan tidningar, dels "Pressens funktioner" vilken kommer att behandla målsättningen för samhällets presstöd. Utredningen arbetar med sikte på att redovisa sina överväganden i ett slutbetänkande under sommaren 1975.

Presstöd till vissa ensamtidningar

Motionen

I motionen 1975:996 av herr Jonnergård m. fl. (c) hemställs "att riksdagen vid behandlingen av finansdepartementets huvudtitel, E 7, Produktionsbidrag för dagstidningar, uttalar angelägenheten av att produktionsbidrag enligt de bestämmelser, som presstödkungörelsen möjliggör, lämnas till sådana lokala ensamtidningar, som i sin totala konkurrenssituation i hela spridningsområdet uppenbarligen har samma svårigheter som en andratidning".

I motionen anförs att s. k. ensamtidningar, dvs. förstatidningar med lokala spridningsområden, i allmänhet är förhållandevis små men av mycket stor betydelse för opinionsbildning, debatt och nyhetsförmedling i det lokala området. Enligt motionärerna har åtskilliga sådana tidningar under de senaste åren varit utsatta för en allt svårare konkurrens från större tidningar, som ges ut på andra orter, såväl storstadstidningar som större landsortstidningar. Flera av dessa tidningar har fått sin ekonomiska situation så försämrad att deras existens är i fara. Motionärerna anför att presstödspolitikens syfte är att om möjligt förhindra ytterligare nedläggningar av dagstidningar. Enligt 17 § presstödkungörelsen finns också möjlighet att bevilja stöd till förstatidning om det är uppenbart att den har samma svårigheter som en andratidning. Det är enligt motionärerna lika väsentligt att bevara ensamtidningar som andratidningar. Motionärerna anser att – vid tillämpningen av 17 § presstödkungörelsen – avgörandet i stödfrågan i båda fallen måste baseras på en totalbedömning av konkurrenssituationen.

Frågans behandling vid 1974 års riksdag

Frågan om tillämpningen av 17 § stödkungörelsen har varit aktuell vid varje riksdag sedan 1972. Vid 1974 års riksdag togs frågan upp i två motioner (1974:1748 och 1974:1749). Konstitutionsutskottet avstyrkte motionerna i här aktuella delar och uttalade med anledning av motionerna i sitt av riksdagen godkända betänkande (KU 1974:23):

Vad först gäller s. k. ensamtidningar, vilka är utsatta för svår konkurrens från tidningar som ges ut på andra orter, bör framhållas att dessa tidningars svårigheter inte enbart skapas av konkurrens från storstadspressen. Även konkurrensen från de större landsortstidningarna med vidsträckta spridningsområden skapar svårigheter för vissa av dessa lokala ensamtidningar. Deras ekonomi torde också, som framhålls i motionen 1974:921, i många fall påverkas av förekomsten av s. k. annonsblad vilka kostnadsfritt distribueras till hushållen. Utskottet vill framhålla angelägenheten av att sådana lokala ensamtidningar som här avses får möjligheter att fortleva. Det ankommer på presstödsnämnden att i avvaktan på pressutredningens förslag pröva aktuella fall enligt de grunder som angetts i presstödkungörelsen § 17. Det hade varit önskvärt om det visat sig möjligt för pressutredningen att förtursbehandla frågan om tillämpningen av § 17. Enligt vad utskottet erfarit innefattar dock pressutredningens övergripande prövning av olika former för det statliga presstödet även de lokala ensamtidningarnas arbetsvillkor. Åt en expert har uppdragits att särskilt studera ett antal tidningsföretag av olika typ för att möjliggöra en utvärdering av presstödet och en ekonomisk prognos för olika typer av tidningsföretag.

– – –

Vid beräkningen av anslaget till presstödjande ändamål i propositionerna 1974:1 och 1974:74 har inte förutsatts att produktionsbidrag i allmänhet skall utgå till de s. k. ensamtidningarna. I detta sammanhang vill utskottet, vad gäller tillämpningen av § 17, erinra om den nämnda möjligheten för presstödsnämnden att bevilja bidrag även till dagstidning som inte är andratidning om det med hänsyn till förhållandena inom tidningens hela spridningsområde är uppenbart att den har samma svårigheter som en andratidning. Vid beräkningen av anslagsbehovet för nästa budgetår har departementschefen också räknat med en viss marginal för de eventuellt ytterligare tidningar som under år 1974 kan komma att anses berättigade till bidrag.

Annonsblad

Motionen

I motionen 1975:309 av herr Johansson i Malmö m. fl. (s) hemställs "att riksdagen hos regeringen begär 1. en grundlig analys av hur de gratisdistribuerade annonsbladen påverkar den reguljära pressens ekonomi och arbetsmöjligheter, 2. omedelbara förslag i syfte att motverka uppkomsten av annonsblad som berövar den reguljära pressen annonsinkomster".

Motionärerna anför att ett flertal s. k. gratispublikationer, finansierade genom annonser, tillkommit under senare år. Dessa s. k. annonsblad utgör enligt motionärerna en ökad fara för ekonomin för den press som samhället genom stora insatser försöker att rädda därför att den från demokratisk synpunkt spelar en så viktig roll. Annonsintäkterna är alltjämt ett livsvillkor för flertalet reguljära tidningar i landet. Utvecklingen mot allt fler gratisdistribuerade annonsblad måste därför enligt motionärerna motverkas och åtgärder vidtas i syfte att förhindra att gratisbladen tar intäkter från den reguljära pressen.

Frågans behandling vid 1974 års riksdag

Vid 1974 års riksdag uppmärksammades annonsbladens konsekvenser för den reguljära pressen i motionen 1974:921 av herr Carlström (fp). I sitt av riksdagen godkända betänkande (KU 1974:23) anförde konstitutionsutskottet att de i motionen berörda frågorna var av väsentlig betydelse för pressen och väl värda att övervägas. Utskottet hade erfarit att pressutredningen i en särskild undersökning uppmärksammat utvecklingen på detta område. Utskottet fann med hänsyn härtill att motionens syfte redan var tillgodosett.

Behandlingen av veckotidningar av olika typ

Motionen

I motionen 1975:413 av herrar Ahlmark (fp) och Molin (fp) hemställs "att riksdagen uttalar att regeringen bör lägga fram förslag som begränsar den nuvarande diskrimineringen av vissa veckotidningar".

I motionen anförs att statsmakterna steg för steg börjat särbehandla de veckotidningar som anses utgöra "allmänna nyhetstidningar av dagspresskaraktär". Enligt motionärerna är det från många synpunkter olämpligt att statsmakterna på punkt efter punkt gör skillnad mellan olika slag av veckotidningar. Det blir enligt motionen lätt en godtycklig bedömning av "värdet" av olika slag av veckotidningar. Motionärerna ifrågasätter vidare om den systematiska uppdelningen mellan olika slag av veckotidningar är förenlig med bestämmelserna i tryckfrihetsförordningen.

Frågans behandling vid 1974 års riksdag

Vid 1974 års riksdag hemställdes i motionen 1974:140 av herrar Ahlmark (fp) och Molin (fp) att pressutredningen i tilläggsdirektiv skulle ges i uppdrag att lägga fram förslag med samma syfte som avses i den nu aktuella motionen. Konstitutionsutskottet avstyrkte motionen och framhöll att frågan omfattades av pressutredningens uppdrag (KU 1974:23). Enligt utskottet var det inte ändamålsenligt att tillställa utredningen tilläggsdirektiv eftersom utredningens arbete befann sig i ett slutskede.

I en reservation (fp) föreslogs att riksdagen hos Kungl. Maj:t bort hemställa om sådant tilläggsdirektiv till pressutredningen som åsyftades i motionen. Reservanterna anförde att det från många synpunkter var olämpligt att statsmakterna gör skillnad mellan olika slag av veckotidningar. I reservationen anfördes också att dessa skillnader mellan veckotidningar av olika slag förstärktes när "de s. k. veckotidningarna av dagspresskaraktär", såsom föreslogs i propositionen 1974:74, fick ett ytterligare höjt stöd.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag.

Villkoren för lån ur pressens lånefond

I motionen 1975:1000 av herr Larsson i Staffanstorp (c) hemställs "att riksdagen beslutar om ränte- och amorteringsbefrielse för lån ur Pressens lånefond till dess att betänkandet från 1972 års pressutredning har lagts och en proposition med anledning därav förelagts riksdagen".

I motionen anförs att de senaste årens prisstegringar på bl. a. tidningspapper i mycket hög grad urholkat produktionsbidraget till tidningarna. Vissa tidningsföretag står nu inför den situationen att de, utöver andra ekonomiska problem, skall börja betala räntor och amorteringar på lån från pressens lånefond. Enligt motionären kommer detta att medföra en ytterligare kännbar belastning för dessa företag.

Utskottet

En oberoende och allsidig press är av grundläggande betydelse för att främja en fri debatt och opinionsbildning. För att motverka de ekonomiska marknadskrafter som under 1950- och 1960-talen tvingat ett stort antal dagstidningar att upphöra med utgivningen utgår därför ekonomiskt stöd till dagspressen i flera olika former. Sedan budgetåret 1971/72 erhåller de tidningar som generellt sett är i störst behov av stöd – dvs. i första hand de s. k. andratidningarna – särskilda produktionsbidrag. Genom inrättandet av pressens lånefond 1969 har tidningarna under en försöksperiod kunnat erhålla lån på förmånliga villkor för investeringar och andra åtgärder som bedöms nödvändiga för att stärka tidningens konkurrensförmåga på längre sikt. Sedan 1969 utgår också en särskild samdistributionsrabatt för dagstidningar som samverkar vid distributionen.

Detta stöd till dagspressen har sedan 1971 förstärkts vid två tillfällen. Redan 1972 ökade anslaget till produktionsbidrag till dagstidningar från 33 milj. kr. till 67 milj. kr. Vid 1974 års riksdag beslöts ytterligare en höjning av bidragsbeloppen innebärande att totalt 97 milj. kr. anslogs för budgetåret 1974/75 till produktionsbidrag till dagstidningar.

I samband med att produktionsbidragen infördes 1971 anförde konstitutionsutskottet att en parlamentarisk kommitté borde tillsättas för att studera effekterna av presstödet och följa utvecklingen samt föreslå de förändringar som kunde visa sig nödvändiga för att på längre sikt skapa lämpliga och ändamålsenliga stödformer. Den 30 juni 1972 tillkallades 1972 års pressutredning för att mot bakgrund av en preciserad målsättning för presspolitiken och ett studium av effekten av det nuvarande stödet förutsättningslöst pröva bl. a. utformningen av det direkta produktionsstödet. Utredningen, som givits en bred parlamentarisk förankring och innehåller företrädare för tidningsbranschen, har genomfört ett flertal större specialundersökningar. I december 1974 publicerades utredningsrapporten "Svensk Press. Presstödet och tidningskonkurrensen" (SOU 1974:102) i vilken presstödets effekter på

dagspressen i dess helhet analyserats. Utredningen planerar enligt vad utskottet erfarit att under våren 1975 publicera ytterligare två specialundersökningar. Den första av dessa avser en kartläggning av de samverkansmöjligheter som kan finnas mellan olika tidningar. I den andra rapporten kommer att redovisas projektet Pressens funktioner, vilket syftar till att ge underlag för en precisering av samhällets presspolitik. Genom olika studier innefattande enkäter till organisationer, företag och journalister samt intervjuer med allmänheten har gjorts ett försök att fastställa den roll som dagspressen spelar i den svenska demokratin. Utredningen arbetar med sikte på att presentera sina förslag i ett slutbetänkande under sommaren 1975. Förslag till reformering av presstödet grundade på utredningens överväganden bör därför efter remissbehandling kunna föreläggas riksdagen under våren 1976. Enligt utskottets mening bör med hänsyn härtill inte nu företas några ändringar av det statliga presstödet.

I motionerna 1975:309, 1975:413, 1975:996 samt 1975:1000 aktualiseras olika frågor med anknytning till det statliga presstödet.

I motionen 1975:996 hemställs att riksdagen skall uttala "angelägenheten av att produktionsbidrag enligt de bestämmelser som presstödkungörelsen möjliggör, lämnas till sådana lokala ensamtidningar, som i sin totala konkurrenssituation i hela spridningsområdet uppenbarligen har samma svårigheter som en andratidning". Med ensamtidningar avser motionärerna s. k. förstatidningar som har lokala spridningsområden och som är utsatta för konkurrens från större tidningar vilka ges ut på andra orter. Enligt motionärerna har flera av dessa tidningar under senare år fått sin ekonomiska situation så försämrad att deras utgivning är i fara.

De lokala förstatidningarnas situation aktualiserades även vid 1974 års riksdag. Konstitutionsutskottet framhöll därvid i sitt av riksdagen godkända betänkande att det är angeläget att dessa lokala tidningar får möjligheter att fortleva. Utskottet anförde att det vid beräkningen av anslaget till presstödjande ändamål inte förutsatts att produktionsbidrag i allmänhet skall utgå till dessa tidningar. Utskottet erinrade dock om att presstödsnämnden vid tillämpningen av 17 § presstödkungörelsen har möjlighet att bevilja bidrag även till dagstidning som inte är andratidning om det med hänsyn till förhållandena inom tidningens hela spridningsområde är uppenbart att den har samma svårigheter som en andratidning. För 1974 har också produktionsbidrag beviljats i ett fall till tidning av det slag som åsyftas i motionen.

Enligt vad utskottet erfarit har pressutredningen särskilt uppmärksammat de problem som i vissa fall uppstått för lokala förstatidningar. I den nämnda rapporten angående presstödets effekter för dagspressen i dess helhet har också vissa uppgifter angående dessa tidningars ekonomi redovisats. Av dessa uppgifter samt av andra ekonomiska analyser som utredningen låtit utföra kan utläsas att de lokala förstatidningarna som grupp generellt inte är i behov av presstöd, men att vissa av dem, som motionärerna framhåller,

har en ansträngd ekonomisk situation. Det kan förutsättas att pressutredningens förslag kommer att innebära möjligheter för alla tidningar som är i verkligt behov av stöd att erhålla bidrag eller lån i någon form, t. ex. från en särskild fond. I avvaktan på pressutredningens förslag i denna del vill utskottet ännu en gång erinra om presstödsnämndens möjlighet att vid tillämpningen av 17 § presstödkungörelsen ge bidrag även till dagstidning som inte är andratidning. Vid bedömningen av stödbehovet bör därvid enligt utskottets mening en totalbedömning av konkurrenssituationen vara avgörande.

I motionen 1975:309 begärs en grundlig analys av de gratisdistribuerade annonsbladens inverkan på pressens ekonomi och arbetsmöjligheter. Utvecklingen på annonstidningsmarknaden innebär enligt motionärerna att den reguljära pressen förlorar en allt större del av de annonsintäkter som är livsviktiga för flertalet tidningar.

Även det ökade antalet annonsblad har uppmärksammats av 1972 års pressutredning. Utredningen har låtit utföra flera undersökningar av antalet annonsblad, periodicitet, omsättning osv. Den kartläggning och analys som begärs i motionen kommer alltså att genomföras av pressutredningen. Utredningen ser allvarligt på utvecklingen på detta område. Bl. a. har utredningens ordförande i ett uttalande framhållit att gratisbladen tar intäkter från den reguljära pressen utan att ta på sig de informativa skyldigheter som denna uppfyller. Det material som utredningen presenterar bör kunna utgöra ett tillfredsställande underlag för vidare överväganden angående vilka åtgärder som kan vara nödvändiga på detta område.

I motionen 1975:1000 hemställs att riksdagen skall besluta om ränte- och amorteringsbefrielse för lån ur pressens lånefond till dess att betänkandet från 1972 års pressutredning har lagts och en proposition med anledning därav förelagts riksdagen.

Lån från pressens lånefond är amorteringsfria i fem år räknat från första lyftningsdagen. Under de tre första åren utgår ej heller ränta på lånen. För tiden därefter till dess betalning sker utgår årlig ränta enligt normalräntan för lån från statens utlåningsfonder, dvs. f. n. 7 1/4 %. Presstödsnämnden kan medge räntefrihet för en tid av ytterligare högst två år, om särskilda skäl föreligger. Sådan förlängd räntefrihet har också medgivits i flera fall.

När pressens lånefond inrättades 1969 beslöts att lån skulle kunna beviljas från fonden under en femårig försöksperiod budgetåren 1969/70–1973/74. Genom riksdagsbeslut 1974 förlängdes tidsperioden till att omfatta även budgetåret 1974/75. I årets budgetproposition föreslår regeringen att perioden i avvaktan på pressutredningens förslag skall förlängas ytterligare med budgetåret 1975/76. Det är alltså här frågan om en försöksverksamhet som kommer att utvärderas i samband med att ställning tas till pressutredningens förslag, dvs. inom det närmaste året. Som utskottet redan framhållit bör några ändringar av formerna för det statliga presstödet inte genomföras på så kort sikt. Presstödsnämnden har redan nu, som också framhållits,

möjlighet att i särskilda fall bevilja förlängd räntefrihet.

I motionen 1975:413 föreslås ett riksdagsuttalande av innebörden "att regeringen bör lägga fram förslag som begränsar den nuvarande diskriminering av vissa veckotidningar".

Utskottet vill beträffande de frågor som behandlas i motionen endast framhålla att även tidskriftsfrågorna analyseras inom pressutredningen. Arbetet inom utredningen bör inte föregripas. Något riksdagsuttalande av det slag som åsyftas i motionen bör inte göras.

Produktionsbidrag för dagstidning som utkommer 2–7 dagar i veckan beräknas på grundval av pappersförbrukningen minskad med den andel som går åt för annonsutrymme. Under 1974 har tidningspapperets ytvikt sänkts, vilket vid oförändrade bidragsregler skulle innebära att produktionsbidragen vid samma textvolym och upplaga minskas med ca 5 %. Sänkningen av pappersvikten har inte åtföljts av kostnadsminskningar för tidningsföretagen. Som departementschefen föreslår i propositionen bör därför bidragsreglerna anpassas så att storleken på produktionsbidragen bibehålls på oförändrad nivå.

De i propositionen föreslagna anslagen till produktionsbidrag för dagstidningar, samdistributionsrabatt för dagstidningar samt pressens lånefond, har inte föranlett några motionsyrkanden.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet propositionen 1975:1, såvitt nu är i fråga, och avstyrker motionerna 1975:309, 1975:413 och 1975:1000. Utskottet föreslår vidare att motionen 1975:996 skall anses besvarad med vad utskottet anfört.

Utskottet hemställer

att riksdagen

1. med bifall till propositionen 1975:1, såvitt nu är i fråga (bilaga 9, p. E 7),
   a) godkänner de i propositionen föreslagna ändringarna i *grunderna för produktionsbidrag för dagstidningar*,
   b) till *Produktionsbidrag för dagstidningar* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 97 000 000 kr.,
2. med bifall till propositionen 1975:1, såvitt nu är i fråga (bilaga 9, p. E 8), till *Samdistributionsrabatt för dagstidningar* för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 25 000 000 kr.,
3. med bifall till propositionen 1975:1, såvitt nu är i fråga (bilaga 9, p. V 5), till *Pressens lånefond* för budgetåret 1975/76 anvisar ett investeringsanslag av 1 000 kr.,
4. förklarar motionen 1975:996 besvarad med vad utskottet anfört.

5. avslår motionerna
   a) 1975:309
   b) 1975:413
   c) 1975:1 000.

Stockholm den 4 mars 1975

På konstitutionsutskottets vägnar
HILDING JOHANSSON

Närvarande: herrar Johansson i Trollhättan (s), Boo (c), fru Thunvall (s), herrar Werner i Malmö (m), Mossberg (s), Fiskesjö (c), Ahlmark (fp), Svensson i Eskilstuna (s), Jonnergård (c), Bergqvist (s), Björck i Nässjö (m), Karlsson i Malung (s), Nordin (c), Måbrink (vpk) och Olsson i Edane (s).

Reservation

av herr Ahlmark (fp) som anfört och hemställt:

"Ekonomisk diskriminering av veckopressen bör motverkas. Steg för steg bör villkoren för tryckta publikationer förbättras och göras mer likartade."

Citatet kommer från folkpartiets partiprogram. En oberoende och allsidig press är som utskottets majoritet framhåller av grundläggande betydelse för att främja en fri debatt och opinionsbildning. Det är därför väsentligt att de dagstidningar som har ekonomiska svårigheter får möjligheter att fortsätta med utgivningen. Folkpartiet är anhängare till ett statligt stöd till pressen. Vi kan däremot inte acceptera att samtidigt vissa typer av tidningar systematiskt diskrimineras av statsmakterna. Samtidigt som det statliga stödet till dagspressen successivt har förstärkts har de veckotidningar som betraktas som "allmänna nyhetstidningar av dagspresskaraktär" steg för steg privilegierats i förhållande till övriga veckotidningar. I dag görs skillnad i fråga om stöd och skatt mellan dessa olika slag av veckotidningar på åtminstone fem olika sätt:

1) Vissa veckotidningar behöver inte betala moms. Andra veckotidningar måste betala moms.

2) Vissa veckotidningar betalar 6 procent i annonsskatt på reklamintäkter över 3 milj. kr. per år. De kommer i regel inte upp till detta belopp och behöver således inte betala annonsskatt. Andra veckotidningar måste betala 10 procent i annonsskatt. De har ofta reklamintäkter över 3 milj. kr. per år och drabbas alltså av denna skatt.

3) Vissa veckotidningar har rätt till fördelaktiga lån ur pressens lånefond. Andra veckotidningar har inte denna rätt.

4) Vissa veckotidningar får produktionsstöd på 300 000 kr. per år. Andra veckotidningar har inte rätt till sådant stöd.

5) Vissa veckotidningar får del av den statliga annonseringen i form av s. k. samhällsinformation. Andra veckotidningar får inte del av sådana annonser.

Dessa helt omotiverade skillnader mellan veckotidningar av olika slag skärptes så sent som förra året då de veckotidningar som betraktas som "dagstidningar" fick sitt produktionsbidrag höjt från 200 000 kr. till 300 000 kr.

Veckopressen konkurrerar ofta med delar av dagspressen. Ett system av skatter och bidrag som avsiktligt hjälper vissa typer av publikationer och lika avsiktligt drabbar andra leder lätt till en orimlig snedvridning av konkurrensen och till en godtycklig bedömning av "värdet" av olika slags tidningar. Denna systematiska diskriminering av stora delar av veckopressen ligger helt utanför vår strävan att genom presstöd göra det möjligt för dagstidningarna att leva vidare. Det kan dessutom starkt ifrågasättas om denna särbehandling av vissa tidningar är förenlig med tryckfrihetslagstiftningen.

Eftersom pressutredningens direktiv blev så snäva att t. ex. beskattningsfrågor inte ingår i utredningsuppdraget kommer pressutredningen inte att kunna lägga fram förslag som ändrar dessa inkonsekventa inslag i den svenska massmediepolitiken. Ett vägledande uttalande från riksdagens sida av det slag som föreslås i motionen 1975:413 är därför nödvändigt.

Jag anser att utskottets hemställan under 5 b bort ha följande lydelse:

att riksdagen

5. b) med bifall till motionen 1975:413 uttalar att regeringen bör lägga fram förslag som begränsar den nuvarande diskrimineringen av vissa veckotidningar.

Särskilt yttrande

av herrar Ahlmark (fp), Werner i Malmö (m) och Björck i Nässjö (m):

Vi finner det uppseendeväckande att konstitutionsutskottets majoritet i årets betänkande om presstöd vägrat att behandla de fyra motionerna om främst Estniska Dagbladet. Till utskottets protokoll från sammanträde den 27 februari 1975 har vi fogat en reservation, som i sin helhet återfinns nedan. Eftersom motionerna om främst Estniska Dagbladet över huvud inte behandlas i detta betänkande har vi inte formella möjligheter att *här* reservera oss.

Reservation av herrar Ahlmark (fp), Werner i Malmö (m) och Björck i Nässjö (m) till konstitutionsutskottets protokoll vid sammanträde den 27 februari 1975:

Diskrimineringen av tidning på utländskt språk, utgiven i Sverige, tas

upp i fyra motioner från folkpartiet resp. moderata samlingspartiet (1975:226, 1975:418, 1975:673, 1975:677). Framför allt behandlas där det egendomliga förhållandet att Estniska Dagbladet, som är s. k. andra-tidning och enligt gällande rätt bör erhålla produktionsstöd, förvägras sådant stöd år efter år. Det är uppenbart att denna tidning diskrimineras därför att den är skriven på det estniska språket.

Frågan om bl. a. Estniska Dagbladet har i flera år av riksdagen behandlats i anslutning till KU:s betänkande om presstöd. I år har majoriteten i utskottet däremot beslutat att rycka ut de fyra motionerna från presstödsbetänkandet och i stället ta ställning till dem längre fram i samband med s. k. invandrarfrågor. Det är ett uppseendeväckande beslut. Estniska Dagbladet är en tidning som framför allt läses av svenska medborgare, som antingen kom till Sverige för omkring 30 år sedan eller är födda i landet. Deras tidning skall tydligen plötsligt behandlas efter regler som främst kommer att gälla för nyinflyttade invandrare och inte för svenska medborgare. Detta innebär en fortsatt särbehandling av Estniska Dagbladet och av balterna i Sverige.

Vi anser det självklart att motionerna 1975:226, 1975:418, 1975:673 och 1975:677 i stället borde ha behandlats i KU:s utlåtande om presstödet och att KU borde göra ett sådant uttalande att Estniska Dagbladet redan i år får det produktionsstöd som presstödsnämnden har förvägrat det.